

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Natuurlijk is het ook de persoonlijkheid van de analyticus die geïnvolveerd raakt in dit proces. Maar het is zijn professionaliteit die het voor de patiënt mogelijk maakt zich voor te bereiden op het afdalen in het psychoanalytische proces, om zijn verdere mogelijkheden te ontdekken en zijn lot en beperkingen te aanvaarden. Hoe actueel observaties uit de beginperiode van de analyse kunnen klinken, demonstreert Wiener onder meer aan een citaat van Jung dat ieder proces van emotionele aard onmiddellijk eenzelfde proces bij anderen oproept. Zij verbindt dit met het inzicht uit de 'mind-brain research' en de 'infant development' dat analytici waarschijnlijk onbewust worden aangedaan door hun patiënt: zo werken we altijd 'in' de overdracht. Hier zou men terzijde kunnen wijzen op het interessante verschijnsel dat ieder tijdperk zich bedient van beelden, ontleend aan de staat van de neurologische kennis op dat moment: waar Jung het heeft over het 'sympathische systeem' als substraat voor zijn intuïtief aangevoelde interactieve emotionele realiteit, daar spreken we nu over 'spiegelneuronen'.¹ Wat zal ons de Geneefse deeltjesversneller opleveren aan subtiele beeldvorming om de interactieve non-verbale onbewuste emotionele beïnvloeding aan te kunnen tonen, ook wanneer het gewone intuïtief aanvoelen minder ontwikkeld is?

De literatuurverwijzingen worden per hoofdstuk gegeven en het boek heeft een verzorgde bibliografie. Ten slotte is in het boek een serie middeleeuwse houtsneden opgenomen, die door Jung werd beschouwd als een archetypische weergave van het analytische proces, en waar men zich naar hartenlust in kan verliezen.

The therapeutic relationship kan een nuttige bijdrage leveren aan de *approche* van de verschillende analytische verenigingen.

Noot

- 1 Bögels, G. (2009). Naast de bank: Zwanger van het woord. *Tijdschrift voor Psychoanalyse*, 15, 265-266.

Klassiek Duits?

Bespreking van

Stavros Mentzos (2009). *Lehrbuch der Psychodynamik — Die Funktion der Dysfunktionalität psychischer Störungen*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht. ISBN 978 3 525 40123 1, 298 pp., € 39,90

RONNY VANDERMEEREN

Mentzos, psychiater en psychoanalyticus, vertrekt in *Lehrbuch der Psychodynamik* vanuit de constatering dat in de actueel heersende psychiatrische zienswijzen weinig aandacht uitgaat naar de dynamiek van psychische stoornissen. Even verwachtte ik een verdere kritische bespreking van de DSM-biliserings zoals door Verhaeghe (2009) of een psychodynamisch diagnostisch alternatief zoals de *Psychiatric Diagnostic Manual* (2006). Maar Mentzos kiest ervoor om dicht bij de bestaande classificaties, zoals DSM en ICD-10, te blijven. Hij wil met zijn leerboek juist bijdragen aan een psychodynamisering hiervan. Toen dacht ik verder een vrij klassiek leerboek te moeten doorworstelen maar ook dat gebeurde niet. Mentzos voert enkele nieuwe concepten aan, die het boek ook weer enige originaliteit geven.

Het boek is in drie delen opgezet. Deel 1 omvat een algemene psychodynamiek, waarin Mentzos zowel enkele centrale analytische concepten alsook de verschillende dynamische modellen bespreekt. Hij maakt hierin een duidelijke keuze voor een conflictmodel van psychische stoornissen en verfijnt dit verder aan de hand van zijn driezuilen-model. Deze drie zuilen vormen de steunen waarop de narcistische homeostase rust. De drie zuilen (zelfgericht / objectgericht / normatief) zijn elk opgebouwd uit drie ontwikkelingsstappen, vormen drie psychische structuren (Ideaal-zelf / Ideaal-object / Boven-Ik) en bieden drie dynamieken voor het begrijpen van psychische stoornissen. Zoals uit de ondertitel van het boek

mag blijken, wil Mentzos vooral focussen op stoornissen als dynamische functionele structuren, zodat zijn leerboek er vooral een is van functiegerichte psychodynamiek. In zijn beschrijving van de specifieke stoornissen in het tweede deel van zijn boek gaat Mentzos uit van een driedimensionale diagnostiek. Deze focus vooreerst op de aard van de afweer en compensatie van de stoornis. Mentzos kent aan deze modus van de conflict- en/of traumaverwerking een centrale plaats toe. Een volgende dimensie wordt gevormd door de rijpheid van het conflict of het dilemma. En een derde dimensie omvat dan de rijpheidsgraad van de algemene persoonlijkheidsorganisatie. Hier vond ik het boek toch dicht in de buurt van de PDM (2006) komen. In het afsluitende derde deel merkt Mentzos op dat er van de vroegere consistente, en misschien wel rigide, mainstream psychoanalyse niet veel meer overblijft. In de voorbije eeuw zijn vele wijzingen, correcties en accentverschuivingen doorgevoerd die een bevredigende synthese van de verschillende stromingen moeilijk maken. Gaat het nog wel om een creatieve veelvuldigheid of veeleer om een versplintering? Hier geeft Mentzos een aanzet tot integratie aan de hand van een tweepolenmodel, dat een rode draad in het boek vormt. Dit tweepolenmodel gaat uit van het postulaat dat de meeste psychische stoornissen te begrijpen zijn als afweer en compensatie van intrapsychische tegenstellingen tussen zelfbetrokken en objectbetrokken tendensen. Volgens Mentzos zijn het niet zozeer de ontberingen en de tekorten op zich die als pathogenetische voorwaarden op de voorgrond staan, als wel de innerlijke wrijvingen door tegengestelde tendensen en/of motivaties. Patiënten zijn niet op de eerste plaats gehandicapte, zwakke, beschadigde of aan psychische avitaminose lijdende personen, maar mensen die juist door hun defensieve beschermingspatronen gevangen zitten in complexe, lastige en tegenstrijdige constellaties. «Normaal» en «gestoord» liggen op één psychodynamisch continuüm. Over psycho-

therapie schrijft Mentzos niet zo veel maar zijn advies aan therapeuten is er niet minder duidelijk om. De therapeut dient zich bij iedere patiënt de vraag te stellen op welke wijze deze concrete persoon, in de gegeven omstandigheden (trauma, tekort, ziekte) de grote opgave tot dialectische integratie en uitbalancering van de zelfbetrokken en objectbetrokken tendensen en behoeftes heeft opgelost. Echte therapie omvat het bieden van alternatieven voor de nadelige afweerstrategieën, die wel met een bepaalde functie tot stand zijn gekomen maar uiteindelijk onaangepaste en zelfs beschadigende mechanismen zijn geworden.

Literatuur

- PDM TASK FORCE (2006). *Psychodynamic Diagnostic Manual*. Silver Spring MD: Alliance of Psychoanalytic Organizations.
- VERHAEGHE, P. (2009). *Het einde van de psychotherapie*. Amsterdam: De Bezige Bij.

Op weg naar wijsheid

Bespreking van

Danielle Quinodoz (2008). *Vieillir: une découverte*. Parijs: Presses Universitaires de France. ISBN 978 2 13 056011 1, 320 pp., € 20,-; vertaling: *Growing old—A journey of self-discovery*. Hove: Routledge, 2009. ISBN 978 0 415 54566 2, 218 pp., £ 14,99

MARC HEBBRECHT

Is er iets aantrekkelijks aan ouder worden? Onmiddellijk komt me het schrikbeeld voor ogen van lichamelijke aftakeling, verlies van geliefden en vereenzaming. Dit is slechts één sombere mogelijkheid, want Danielle Quinodoz leert ons dat de laatste levensfase mogelijkheden biedt. Mevrouw Quinodoz kan zich beroepen op jarenlange ervaring als opleidingsanalytica te Genève en ruime vertrouwde samenwerking met supervisie van psychotherapie bij bejaarden.